

TÜSİAD YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI AÇILIŞ KONUŞMASI
ORHAN TURAN – TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI
11 Temmuz 2024, İstanbul

Sayın Bakanım, Sayın Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı, TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri, Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Hepiniz hoş geldiniz. Sizi TÜSİAD Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Son yılların arka arkaya gelen zor gündemi, hepimizi yormuş, moralimizi bozmuştu.

Pandemi, savaşlar, depremler, gibi felaketler arka arkaya gelmişti. Ekonomide de, çok zor bir dönem geçirmiştik.

Siyasi kamplaşma ve gerilimler geçirmiş olduğumuz seçimlere damgasını vurmuştu. Yeni normallerimiz bunlar olmuştu.

Oysa, Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına girerken bu durum bize hiç yakışmazdı.

Nihayet bu günleri geride bırakma ihtimali belirdi. Tabi ki temkinliyiz, tabi ki adımlarımızı atarken kılı kırk yarıyoruz, her ihtimali ölçüp biçiyoruz.

Hepimiz iş dünyasının içindeyiz. TÜSİAD üyelerinin temsil ettiği şirketlerin, ekonomik, finansal ve ticari alanlarda dünya ile yakın işbirlikleri mevcut. Bu şirketler, yaptıkları ihracat, yarattıkları katma değer, istihdam ettikleri insan kaynakları, ödedikleri vergi itibarıyla, Türkiye ekonomisinde önemli bir ağırlığa sahip. Ekonomiye doğrudan, ya da dolaylı olarak etkileyen her konu bu nedenle TÜSİAD'ın ilgi alanına giriyor.

Sayın Bakanım, Değerli Üyeler,

Türkiye enflasyonla mücadele konusunda, çok tecrübeli bir ülke. Çünkü çok uzun bir enflasyonist geçmişi var. Yıllık enflasyon 1990'lar boyunca % 60'ın altında inmemişti. Ama 2002 yılının başında %70'lerde olan enflasyonu yıl sonunda %30'un altına geriletebildik. Enflasyon bir yıl sonra %20'nin, bir sonraki yıl ise, %10'un altına indi. 2011 yılında %4'ün bile altına indiğini görmüştük. Fakat 2016 sonrası dönemde uyguladığımız hatalı politikalar sonucunda, enflasyon performansı kötüleşti. Bu olumsuz süreç, 2021 sonrası dönemde daha da hız kazandı. Son bir yıldır yeniden doğru para politikasına dönmüş olmamızı çok önemsiyoruz. Enflasyonu yıl sonunda %40'ın altına çekebilmeyi umuyoruz.

Enflasyonu, arzu ettiğimiz noktalara düşürene kadar, kararlılıkla bu sürece devam etmeliyiz.

Dış kırılganlıklarımız ise, takip ettiğimiz bir diğer önemli konu. Cari açık yıllardır mücadele ettiğimiz bir süreç. Bu sene bu oranın %2.5'lara kadar gerileme ihtimali umut veriyor. Yine de düşük cari açık rakamlarını sürdürebilmemiz için, yapısal değişimlere ihtiyacımız var. Fakat bunun ötesinde en önemli dış kırılganlıklarımızdan biri haline gelen ve TÜSİAD olarak son yıllarda özellikle altını çizdiğimiz, zayıf Merkez Bankası döviz rezervlerinin, son dönemde yeniden güçlü seviyelere geliyor olması, çok memnuniyet verici. En önemli dış kırılganlıklarımızdan birini geride bırakıyoruz. Yılın geri kalanında da rezervlerdeki bu olumlu performansın devam edeceği inancındayız.

2001 yılında merkezi bütçe açığının GSYH'ya oranı %11.9 idi. 2005'te bu oranı %1'e indirdik. Bu, 2000'li yıllardaki ekonomik istikrar hikayemizin müthiş bir ayağını oluşturur. İzleyen yıllarda da olağanüstü koşullar haricinde %1'ler seviyesinde tutabildik. Bu sene OVP'ye göre %6.4 tahmin ediliyor. Maliye politikasında son dönemde attığımız ve atmaya planladığımız adımlarla, gerçekleşmenin, bunun çok daha altında olma ihtimali var. 2025 yılı hedefi ise %3.4.

Ve tabii kişi başı milli gelir rakamları.

2013'te kişi başı milli gelir 12,582 dolardı. Sonra geriledi. Son 10 yılda fakirleştik. 2023 sonunda yeniden 13,000 dolar seviyesine geldik.

Biliyoruz ki geride bıraktığımız 10 yılı kaybetmemiş olsaydık, bugün çok farklı bir tabloyu konuşabilirdik.

Düşük enflasyon, bütçe disiplini, hiç sorunsuz finanse edilebilen bir cari açık ve stabil TL, çok daha yüksek kişi başı gelir anlamına gelecekti. Ne gelir dağılımı böylesine bozulmuş olacaktı, ne emeklinin satın alma gücü bu kadar düşmüş, ne de gençler geleceklerini yurtdışında arar hale gelmiş olacaktı.

Vakit kaybettik. Vakit kaybetmenin bedeli ağır oldu. Şimdi ise yeniden doğru adımlar atmaya başladık.

Öte yandan, vakit kaybettiğimiz bu süreç, bize, sıkı sıkıya sarılmamız gerekenleri de tekrar hatırlattı:

- Kurumlarımızın bağımsızlığını korumanın,
- Hukukun üstünlüğüne gölge düşürmemenin,
- Yönetişim kalitemizin gerilemesine rıza göstermemenin,
- Özgürlüklerden, çoğulculuktan ödün vermemeğin ve
- Genel kabul görmüş, veriyle doğrulanmış politikalardan uzaklaşmamanın

ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gördük.

Bütün bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalarak bugün çok daha iyi bir yerde olmamız mümkündür.

Şimdi ise geçmişten ders çıkartıp geleceğe bakalım...

Yüksek İstişare Konseyi Başkanımız Sayın Ömer Aras, dünyada hüküm sürmekte olan değişimlere işaret etti ve bu değişimleri kaçırmamız gerektiğini söyledi.

Kaybettiğimiz vakti geri kazanabilmemiz mümkün. Bunun için öncelikle enerjimizi tüketen kısır çekişmeleri bir kenara bırakmak gerekiyor. Kamplaşmanın, kutuplaşmanın kimseye faydası olmuyor. Siyasette normalleşme adımları hepimizi umutlandırıyor. Zamanımızı ve enerjimizi neyi, hangi önceliklendirme ile nasıl yapmalıyız sorularına ayıralım. Ülkemizi ileri götürmek için tüm fikirlere açık olalım, özgürce tartışalım.

Ama siyasette de, ekonomide olduğu gibi bir zamanlar sahip olduğumuz ve sonradan yitirdiğimiz standartları geri kazanmaya çalıştığımızı da unutmayalım.

Bunun için, siyasetçiler arasında, toplumda, hatta iş dünyasında bile yaygın olan bazı temelsiz kabulleri artık geride bırakıp, yerine veriye ve bilime dayalı politikaları uygulayalım.

İzninizle birkaç örnek vereyim:

- Enflasyonla mücadele uzun vadede işsizliğe yol açmaz; büyümeyi düşürmez. Türkiye örneği yeterlidir. Yüksek enflasyondan hiçbir ülke yarar görmedi. Yüksek enflasyon ekonomiyi de siyaseti de, toplumu da yorar, bozar; yozlaştırır.
- İhracat artışı için TL'nin değer kaybetmesi gerekmez. Düşük verimlilikle, yüksek maliyetle yapılan üretimle rekabet gücü kazanılmaz. Dünya pazarlarında rağbet görmeyen ürünlerle ihracat artırılmaz.
- Kayıt dışı ile mücadele etmek KOBİ'lerimizi zora sokmaz. Kayıt dışılık, finansmanı pahalı ve erişilemez hale getirir. Kayıt dışı çalışan bir firmanın modern teknolojilerden yararlanması, yetkin çalışanlar istihdam etmesi zordur. Kayıt dışı haksız rekabet yaratır, vergi tabanını daraltır, kayıtlı işletmeler üzerindeki vergi yükünü artırır.
- Yerel bilgi ve tecrübeyi harekete geçirmek Türkiye'yi bölmez. Aşırı merkezi ve hiyerarşik bir yönetim anlayışı, iyi ve yenilikçi fikirlerin ortaya çıkışını zorlaştırır. Millet'in oyuyla seçilmesi gereken pozisyonlara atama yoluyla görevlendirme yapılması, ya da seçilmiş vekillerin Meclis'te yer almaması ile milli irade korunmaz.
- İfade özgürlüğü siyaseti kaosa sürüklemesiz. Farklı fikirler ayrılık değil, zenginlik getirir. Türkiye demokratik rüştünü ispat etmiş bir ülkedir. Özellikle son iki seçimin sonuçlarını düşündüğümüzde, halkın siyasi ferasetinden şüphe etmek yersizdir. Sayın Cumhurbaşkanımızın dediği gibi "Demokrasi asla ve asla sıfır toplamlı bir oyun değildir. Demokrasinin kazandığı yerde kaybeden olmaz. Sivil siyaseti güçlendiren her sonuç Türk siyaseti açısından eşsiz bir başarıdır."

- Bilimsel bilgi ile ahlak ve değerler arasında bir karşıtlık yoktur. Bilimsel ve teknolojik ilerleme bilginin üzerine kuruludur. Bilginin öğrenilmesi değerleri zedelemeyiz. Bilginin öğretilmemesi çağın gerisine düşürür.

Listeyi daha da uzatmak mümkün.

Ama önümüzdeki yılları esas belirleyecek olan yeşil ve dijital dönüşüm konusunda da doğru adım atılmasını zorlaştıran tereddütler var.

İklim değişikliği ile mücadele ve çevreye duyarlı bir ekonomik büyüme modeli Türkiye'nin rekabet gücünü azaltmaz. TÜSİAD olarak biz yeşil ve dijital dönüşümü iş dünyamız için bir risk ve maliyet kalemi olarak görmüyoruz. Tam tersine, Türkiye'nin rekabet gücünü koruyabilmesi için, bu politikaları benimsemesi gerekiyor. Çünkü birçok ülke kendi ekonomisini bu doğrultuda dönüştürüyor.

Dijital dönüşüm Türkiye için bir lüks, uyulması neredeyse imkânsız bir fantezi değildir. Her teknoloji devriminde olduğu gibi, teknolojiye ayak uyduramayanlar silinir gider.

Bu bireyler için de, firmalar için de, ülkeler için de geçerlidir. Türkiye'nin dijital dönüşümü kaçırma lüksü yoktur.

Değerli Konuklar,

Geçtiğimiz aylarda yurtiçinde ve yurt dışında bir dizi temaslarımız oldu. Bu temaslarda ülkemizin ne kadar zengin bir potansiyele sahip olduğunu, bir kez daha görme fırsatı buldum. Ülkemizin yeniden şekillenmekte olan küresel değer zincirlerindeki konumunun güçlenmesi mümkün.

Fakat bunun bazı koşulları olacak.

Bu koşulların en başında ekonomik istikrar geliyor. Enflasyonla mücadele sürecini destekliyoruz. Bu konudaki çalışmaların, doğru yönde atılmış önemli adımlar olduğunu düşünüyoruz.

Para politikasının mali disiplin ile de desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bu çerçevede geçtiğimiz günlerde açıklanan "Kamuda tasarruf ve verimlilik paketi"ni kamu harcamalarının denetlenmesi ve kısıtlanması doğrultusunda atılmış bir adım olarak görüyoruz. Bu adımın önümüzdeki dönemde kamu ihale reformu, vergide adalet ve etkinlik, kayıt dışılıkla mücadele gibi alanlardaki çalışmalarla desteklenmesini bekliyoruz.

Enflasyonla mücadelenin başarılı olabilmesi için, toplumun tüm kesimlerinde bu konuda bir mutabakat olması gerekiyor. Bu süreç reel kesim üzerinde de maliyetler oluşturacaktır. İş dünyası da Türkiye ekonomisinin bir süredir devam eden sorunlarını çözmesi ve daha dengeli, sürdürülebilir bir büyüme patikasına girmesi için, oluşacak maliyetin kendi üzerine düşen kısmını üstlenmelidir.

Bu noktada kuruluşundan bu yana TÜSİAD'ın ülke çıkarlarını, hep en öne koymuş olduğunu hatırlatmak isterim. Biz, enflasyonla mücadelenin yükünü üstlenmeyelim; başkaları üstlensin demeyiz.

Bu çerçevede, gündemdeki vergi düzenlemeleri vergi yükünün mali güce göre adil şekilde dağıtıldığı ve hukuka güvenin korunduğu etkin bir vergi sistemine ulaşma amacına hizmet etmelidir. Bunun için düzenlemelerin vergi tabanını genişletmeyi hedeflemesini, adil, öngörülebilir ve uluslararası standartlara uygun olmasını gerekli görüyoruz. Ayrıca düzenlemelerin istişare ile, ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüş ve değerlendirilmeleri alınarak hazırlanmasının, son derece önemli olduğuna inanıyoruz.

Bu alanlarda kapsamlı adımlar atılmaksızın, sadece vergi yükünün önemli bir kısmını yüklenen "kayıtlı mükellef grubu" üzerindeki vergi yükünü daha da arttıracak düzenlemelerle yetinilmesinin, bu sürecin başarısını gölgeleyeceğini düşünüyoruz. Vergi düzenlemelerinin amaçlarına ulaşması için kayıt dışı ile mücadelenin sıklaştırılması gerektiğine inanıyoruz.

Makroekonomik istikrarın ve öngörülebilirliğin sağlanması ve enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesi için, diğer reform alanlarında da, adım atılması gerekiyor.

Bu çerçevede; hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla etkin işlemesinin sağlanması, düzenleyici kurumların özerkliği, çoğulcu demokrasi, ifade özgürlüğü, eğitim reformu, toplumsal cinsiyet eşitliği, teknoloji ve yenilikçilik gibi başlıklarla güçlendirilmesini önemsiyoruz. Çünkü, kalkınma, ekonomik yapıdaki dönüşüm, bireysel ve bölgesel gelir adaletinin iyileştirilmesi, salt ekonomi politikalarının dışına taşan bir çerçeve gerektiriyor.

Değerli Konuklar,

Eğitim, TÜSİAD'ın kuruluşundan bu yana en çok üzerinde durduğu alanlardan birisidir. Bu konu derneğimizin kuruluş tüzüğünde de yer bulmuştur.

Bu konuda rahmetli Feyyaz Berker'in, rahmetli Abdi İpekçi ile 1971 yılında yapmış olduğu röportajı hatırlayalım. Sayın Berker bu röportajda şöyle diyordu:

Eğitim davası memleketimizin en başta gelen davasıdır. Öğretim ve Eğitim sistemimizin herkese okumada fırsat eşitliğini ve imkanını temin edecek şekilde fakat memleket gerçekleri ve ihtiyaçlarına uygun olarak reorganizasyonu zorunludur. Gençlerimiz Atatürk ilkelerinin sarsılmaz inancı ve sevgisine dayanan bir çalışma içinde olmalıdırlar. Sanayi de muhtaç olduğu teknik ve idari elemanları yetiştirmek sorumluluğunu taşımaktadır. Sanayi Sektörü olarak dünyanın süratle değişen şartlarına uymak mecburiyetindeyiz. O halde sanayide eğitim, prodüktivite kadar önemli bir faktördür.

Eğitimin önemini 50 yıldan beri vurgulayan bir kuruluş olarak, müfredatta yakın zamanında yapılmış olan değişiklik hepimizin dikkatini çekti. Bu değişiklik toplumda da önemli tepkilere yol açtı. Daha önce de dile getirmiş olduğumuz gibi, Cumhuriyet değerlerine, bilimselliğe ve çağdaş eğitim normlarına uygunluk konusundaki eleştiriler giderilmeden uygulamaya alınacak bir müfredatın, çocuklarımızın geleceğine ve kalkınma hedeflerimize katkı sağlamayacağına inanıyoruz. Toplumun tümünü ilgilendiren eğitim konusunda, müfredattan öğretmene kadar her alanda düzenlemeler yapılırken, tarafların desteğini alarak, katılımcı şekilde planlama yapılmalı.

Unutmayalım ki ülkemizin rekabet gücü ve refah düzeyinin artmasının arkasında şüphesiz insan kaynaklarının sanayileşmeye, sürdürülebilir kalkınmaya ve büyümeye elverişli olarak yetişmeleri zorunluluğu var. Ürün ve pazar rekabeti dediğimiz zaman özünde ülkeler arası bir eğitim rekabeti, insan kaynakları için rekabet var. İnsanınızı rakip ülkelerden daha iyi eğitmez iseniz, gençlerinize ve ailelerine umutlu bir gelecek sağlayamazsınız, dışa açık piyasa ekonomisinin nimetlerinden de faydalanamazsınız.

Dünyanın ilk 10 ekonomisinden birisi olacaksak, eğitim sistemimizin kalitesi de dünyada ilk 10'a girmeli. Oysa PISA sonuçlarına göre, Türkiye'nin okuma, matematik ve fen bilimlerindeki sıralaması 36, 39 ve 34. sıralarda.

Değerli Konuklarım,

TÜSİAD Yönetim Kurulu olarak, bu dönem yoğunlaştığımız başlıklardan birisi de, kadınların yönetimdeki rolünün güçlendirilmesi.

TÜSİAD olarak yönetimde kadın oranının artırılmasını ivmelendirmek amacıyla, kendi üyelerimizden başlayarak iş dünyasını harekete geçirmek üzere bir çağrıda bulunduk. Bu çağrımıza çok olumlu bir cevap aldık. Üyelerimizin artan şekilde bu çağrımıza destek olmasını ve daha fazla kadını şirketlerimizin yönetim kademelerinde görmeyi bekliyoruz.

Kadının rolünü sadece aile içinde tanımlamıyoruz. Kadınlar ve erkekler hayatın her alanında eşit haklara, fırsatlara ve sorumluluklara sahip olmalı. Bunu hayata geçirebilmek için kadın haklarını her boyutu ile gündemimizde bulunduruyoruz.

Toplumsal gelişmenin düz bir çizgide hareket etmediğini, zikzaklarla ilerlediğini biliyoruz.

Bir yandan son yerel seçimlerde, kadın belediye başkanları sayısında dikkati çekecek bir artış oldu. Bunu memnuniyetle karşıladık.

Diğer yandan, İstanbul Sözleşmesinden çıkılması kadına yönelik şiddetin önlenmesine hizmet etmedi. Ayrıca 9. Yargı Paketi taslağında “Kadının soyadı” düzenlemesinin, kadınların toplumsal konumunun güçlendirilmesi hedefi ile uyumlu olmadığını düşünüyoruz.

Türk Ceza Kanunu’na eklenmesi önerilen, etki casusluğu gibi muğlak ve güveni azaltıcı özellikler taşıyan düzenlemelerin paketten çıkartılması olumlu olsa da, gündeme gelen her bir mevzuat değişikliğinin algı ve beklentiler üzerinde önemli bir etki yarattığını gözlemliyoruz. Sonradan değiştirilse ve yasalaşmasa bile, bu tür düzenlemelerin gündeme getirilmesinin güven ortamının iyileştirilmesi ve normalleşme beklentilerine hizmet etmediğini düşünüyoruz.

Konuşmamım başında da söylediğim gibi, zor bir dönemden çıktık. Konjonktürün geçmişe oranla daha elverişli olacağı bir döneme giriyoruz. Her ne kadar kapsamı, derinliği, hızı itibarıyla tartışmaya açık olsa da, geçmişe oranla daha umutlu bir yerdeyiz.

Türkiye’de demokratikleşme ve kalkınma mücadelesini çok uzun bir koşu olarak görüyoruz. Ama bizler bu koşunun 100 metresi için burada değiliz. Bunun bir maraton olduğunu biliyoruz. Hızımızı bazen düşüreceğiz; bazen artıracacağız. Ama sonunda hedefimize varacağız!

Bu inançla sözlerime son verirken hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Şimdi Sayın Bakanımızı dinleyeceğiz.

Buyurun Sayın Bakanım.